

دولت مقاومتی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی های اقتصادی

تهیه کننده: مهسا رجبی نژاد
واحد گردآوری و تحلیل آمارهای اقتصادی
معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
شهریور ۱۴۰۰

از طریق پست الکترونیکی زیر می‌توانید پیشنهادهای و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس نمایید:

economic.tccim@gmail.com

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

همه‌گیری کووید-۱۹، بر اهمیت لزوم تقویت تاب‌آوری دولت، افزوده است. تاب‌آوری دولت‌ها از طریق ظرفیت جذب شوک‌ها، میزان سازگاری و سپس توان رشد سریع در محیط تغییریافته، مشخص می‌شود. طی سال گذشته با شیوع ویروس در سراسر جهان، برخی از دولت‌ها این بحران را به خوبی مدیریت کردند، در حالی که برخی دیگر برای مهار آن همچنان در تلاش هستند.

دولت‌ها می‌باید به وقایع ۱۸ ماه گذشته به عنوان تجربه‌ای ارزنده برای تقویت تاب‌آوری خود توجه کنند. بدون شک، همه‌گیری، بخش‌های خصوصی را نیز درگیر کرده که در این میان بسیاری از بنگاه‌ها توانایی سازگاری با محیط جدید را به خود نشان داده‌اند. اما مشابه بخش خصوصی، تاب‌آوری برای سازمان‌های بخش عمومی هم مهم و حتی حیاتی‌تر است.

به هر حال، هیچ جایگزینی برای دولت‌ها وجود ندارد. هنگامی که کسب‌وکاری شکست می‌خورد، مصرف‌کنندگان می‌توانند به رقبای آن مراجعه کنند، اما وقتی دولت‌ها شکست می‌خورند، هیچ نهاد یا نسخه پشتیبانی برای آن‌ها وجود ندارد. از طرف دیگر، دولت‌هایی که بر تاب‌آوری خود تمرکز می‌کنند، قادر هستند به نوبه خود از تاب‌آوری در اقتصاد و کل جامعه نیز حمایت کنند.

بر اساس مطالعات صورت گرفته ۶ ویژگی اصلی برای دولت‌های تاب‌آور مشخص شده که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود.

ویژگی‌های دولت‌های تاب‌آور

احتیاط

احتیاط، توانایی دولت‌ها در پیش‌بینی و آماده‌سازی سناریوهای مختلف بر اساس میزان احتمال بروز اتفاقات و وقایع گوناگون است. دولت‌ها می‌توانند این ویژگی را با انجام سناریوسازی و تمرینات برای شناسایی رویدادهای با احتمال زیاد و کم، تقویت کنند. این فرآیند شناسایی ریسک، باید با بکارگیری متخصصان داخلی و خارجی از حوزه‌های گوناگون، از جمله بهداشت، اقتصاد، ژئوپلیتیک، علوم و جامعه شناسی باشد. اقدامات مدیریت ریسک باید در تمام سطوح دولتی، از دفاتر رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیر گرفته تا دفاتر وزیران یا کابینه و تا سطح ایالتی و محلی انجام شود. دولت‌های مرکزی همچنین باید همکاری و شفافیت را در تمام سطوح بخش عمومی تشویق کنند.

پایداری

پایداری، اطمینان از اتصال اجزای یک سیستم به منظور جلوگیری از تبدیل خطر به تهدیدهای سیستماتیک برای افراد است. دولت‌ها به عنوان سیستم‌های پیچیده با هزاران بازیگر در چندین سازمان مختلف در ارتباط هستند و می‌توانند از یکپارچگی و وابستگی متقابل بین اجزاء سود ببرند. با این حال، در چنین سیستم‌هایی، ممکن است شوک‌ها یا اختلالات به سرعت در سراسر سیستم به روش‌هایی که پیش‌بینی آنها دشوار است، پخش شود. هنگامی که خطر شکست مولفه‌ها توسط طراحی درست، مهار شود، دولت‌ها بهتر می‌توانند در برابر شوک‌ها مقاومت کنند.

افزونگی

افزونگی شامل ایجاد ضربه‌گیرها یا بافرهایی برای محافظت در برابر شوک‌های غیرمنتظره است. دولت‌هایی که این ظرفیت گسترده را در زمینه‌هایی مانند فناوری اطلاعات، زیرساخت‌ها، انرژی و عملیات ایجاد می‌کنند - از جمله ذخیره اضطراری، به عنوان مثال، مواد غذایی، تجهیزات پزشکی و ابزارهای ارتباطی و همچنین برنامه‌هایی برای گسترش حمل و نقل عمومی و راه‌حل‌های مسکن برای افراد آواره - موقعیت بهتری برای پاسخگویی به شوک‌ها، اعم از محلی یا سیستماتیک خواهند داشت. ایجاد افزونگی در سیستم‌ها می‌تواند برای دولت‌ها چالش برانگیز باشد، زیرا تقریباً همیشه در برابر کارآمدی هزینه‌ها با فشارهایی هم مواجه هستند. این امر می‌تواند منجر به "بهینه‌سازی بیش از حد" شود، که در آن دولت توانایی چندانی برای افزایش ظرفیت موردنیاز نداشته باشد. با توجه به این فشارها، دولت‌ها باید توسعه افزونگی را به یک هدف صریح تبدیل کنند و آن هدف را به طور گسترده در سراسر سازمان‌های خود اعلام کنند. این امر می‌تواند به تغییر ذهنیت نیروی کار آنها کمک کرده و میزان تصمیمات کوتاه‌بینانه را برای بهینه‌سازی بیش از حد سیستم‌ها، ظرفیت‌ها و هزینه‌ها محدود کند. دولت‌ها نیز باید این موضوع را به طور واضح به مردم اعلام کنند و توضیح دهند که چرا افزونگی مهم است و در کجا سرمایه‌گذاری‌هایی با ظرفیت مازاد انجام شده است. این امر مانع از آن می‌شود که چنین سرمایه‌گذاری‌هایی در نهایت به عنوان اتلاف توصیف شوند و احتمال ضربات سیاسی از سوی شهروندان و دیگران به دولت را به حداقل رسانند.

ویژگی‌های دولت‌های تاب‌آور

تنوع

دولت‌هایی با عملیات متنوع در زمینه‌هایی مانند استعدادها، امکانات و انواع قراردادها هنگام پاسخ به بحران، گزینه‌های متنوعی دارند. اما تاب‌آوری فقط در پاسخگویی خوب به بحران‌ها نیست بلکه در مورد سازگاری مداوم بین عملیات هم است. در حالی که لازم است دولت‌ها مجموعه‌ای متنوع از مهارت‌ها را در کل سازمان‌های خود پرورش دهند در عین حال بهتر است استفاده مستقیم از افراد فوق متخصص را در نیروی کار خود به حداقل برسانند. وجود افراد فوق متخصص در مجموعه‌ای محدود از وظایف یا فرایندها، توانایی کارکنان را برای انجام وظایف دیگر در هنگام بروز بحران و امکان تنوع بخشی به مکانیسم‌های پاسخگویی یک سازمان را فراتر از ظرفیت عملیاتی، کاهش می‌دهد. سازگاری با محیط‌های در حال تغییر سریع، نیاز به مجموعه وسیعی از راه‌حل‌های نوظهور دارد که از میان آنها می‌توان انتخاب و تقویت کرد و تنوع چنین راه‌حلی به ناهمگونی زمینه‌ای افراد، ایده‌ها و مجموعه مهارت‌ها بستگی دارد.

سازگاری

سازگاری به توانایی یک سیستم برای سازگاری سریع با شرایط جدید اشاره دارد. دولت‌های تاب‌آور می‌توانند برنامه‌ها و خط‌مشی‌ها را به سرعت تنظیم کنند، منابع را در جایی که مورد نیاز است مستقر کرده و در مواقع لزوم به سرعت مقیاس‌بندی کنند. به طور خلاصه، دولت‌های سازگار باید بتوانند عمداً آنچه را که طبیعت انتخاب می‌کند از طریق ایجاد تغییرات، انجام آزمایش‌ها و تقویت موفقیت‌ها، دنبال کنند.

ثبات

ثبات عبارت است از همسویی اهداف و فعالیت‌های دولت با سیستم‌های اقتصادی یا اجتماعی وسیع‌تری که در آن زندگی می‌کنند. نهادهای دولتی به طور جداگانه در سیستم گسترده‌تری از دولت قرار دارند. دولت فعال در اقتصاد و جامعه یک کشور، به نوبه خود در ارتباط با اقتصاد و جامعه جهانی و همچنین محیط طبیعی نیز هست. همه این موارد برای سازمان‌های دولتی بسیار مهم هستند تا از هماهنگی میان اهداف بلند مدت خود در رابطه با تاب‌آوری با اهداف سیستم‌های وسیع‌تری که در آن فعالیت می‌کنند، اطمینان حاصل کنند. ایجاد همسویی در دولت مستلزم یافتن فرصت‌هایی برای همکاری‌های برد-برد بین سازمان‌های گوناگون دولتی است. در صورت بروز بحران، دولت‌ها می‌توانند به سرعت تیمی کارآمد از وزارتخانه‌ها یا ادارات را جمع‌آوری کنند تا بتوانند واکنش‌ها را مدیریت و هدایت کنند. دولت‌های مرکزی همچنین باید با رهبران شهرهای بزرگ که بسیاری از آنها به طور گسترده برای تعدادی از شوک‌های احتمالی مطالعه کرده و آماده شده‌اند نیز، هماهنگ و همسو شوند.

پنج قدم برای ایجاد تاب‌آوری دولت

رهبران دولت معمولاً زمان و انرژی خود را برای بهبود سیاست‌ها، برنامه‌ها و فرایندها با هدف ارائه حداکثر ارزش به مردم، صرف می‌کنند. اما بسیاری وقت کافی را برای اندیشیدن در مورد تاب‌آوری ندارند. دولت‌ها اکنون فرصتی برای ارزیابی توانایی سازمان‌های خود در جذب شوک‌ها، درس گرفتن از عملکرد آنها در دوران همه‌گیری و ایجاد ظرفیت بیشتر دارند، تا بتوانند در مواجهه با اختلالات جدید رشد کنند. این مرحله پنج مرحله اساسی دارد:

ارزیابی تاب‌آوری: دولت‌ها باید سطح کلی تاب‌آوری خود را تعیین کرده و مهمترین شکاف‌ها را مشخص کنند.

تدوین نقشه راه تاب‌آوری: با درک اینکه در چه مواردی نیاز به اقدام است، دولت‌ها می‌توانند طرحی را برای چگونگی تقویت تاب‌آوری تهیه کنند که شامل اولویت‌بندی ابتکارات عملی و مبتنی بر حکمرانی شفاف باشد.

یکپارچگی تاب‌آوری در مناطق بحرانی: بر اساس نقشه راه، دولت می‌تواند تعدادی از اقدامات با اولویت بالا را آغاز کرده و شروع به کسب بردهای اولیه کند.

گسترش تاب‌آوری در سراسر دولت: با نیل به موفقیت‌های اولیه در حوزه کسب توان تاب‌آوری، دولت‌ها می‌توانند ابتکارات و اقدامات جدید را به طور گسترده‌تری در کلیه سازمان‌های خود پیش ببرند.

فراتر از تسکین شرایط، آینده را تصویرسازی کنید: در حالی که تاب‌آوری به بقا و سازگاری نیاز دارد، شتاب‌دهی به تخریب خلاق برای تبدیل دولت‌ها به ماشین‌های تصویرپرداز ضروری است، سازمان‌هایی که می‌توانند از قدرت تخیل برای بازتعریف هنر شکوفایی در شرایط جدید در حال پیشرفت سریع استفاده کنند.